

Vår saksbehandler
Atle Høie, tlf. +47 90846793

Vår dato
23092010
Deres dato

Vår referanse
2010/01649-8/642
Deres referanse

Europautredningen
Pb 6706, St. Olavs plass
0130 OSLO

Fellesforbundets innspill til regjeringens Europautredning

Fellesforbundet ønsker i forbindelse med Europautredningen å konsentrere sine innspill til å dreie seg om EØS-avtalen. Fellesforbundets landsmøte i 2007 slo fast at EØS-avtalen er bærebjelken for Norges forhold til EU og en nødvendighet for å sikre norsk industri like konkurransevilkår i det indre marked. Årsaken til det er enkel. EØS-avtalen gjør oss til en del av det Indre marked og dermed eksisterer det fri bevegelse av varer og tjenester mellom landene i EØS-området basert på likt lovverk og i prinsippet like konkurransevilkår.

Frihandelsavtalen mellom EFTA og EF, som regulerte handelen mellom landene før EØS-avtalen, baserte seg på tollfrihet for handel med industrivarer. Den omhandlet ikke tekniske handelshindringer. I tillegg var før EØS-avtalens tid GATTs regler for antidumping et mareritt for store deler av norsk eksportindustri. EF var svært aktive i bruken av antidumpinganklager mot særlig østeuropeisk industri, men også norsk industri fikk føle problemet i hele frihandelsavtalens levetid. Selv om sakene ikke var mange, så var trusselen om bruk av virkemiddelet av stor negativ betydning for store deler av norsk eksportindustri.

ESA vs Kommisjonen

Etter Fellesforbundets syn er det et usikkerhetsmoment for norsk industri i EØS-avtalen at avtalen har to juridiske bein. EU har sin Kommisjon og sin domstol. Norge og EFTA-landene har på sin side ESA og EFTA-domstolen. Uten at vi kan dokumentere det sitter vi med et inntrykk av at ESA legger til grunn en strengere fortolkning av konkurranseregelverket enn hva Kommisjonen gjør. Vi mener også at ESA har vist seg mindre interessert i våre synspunkter enn Kommisjonen har vært i forhold til fagbevegelsen i EU. Også norsk fagbevegelse har ved enkelte anledninger hatt bedre tilgang til Kommisjonen enn vi har hatt til ESA, noe som ikke bør være tilfelle.

Statsstøtteregelverket i EU er komplisert og vanskelig å forholde seg til. Fellesforbundet mener det er viktig at man har et felles regelverk og at det tolkes likt i hele EØS-området. Vi mener at ESA bør være mer åpne for å bidra til løsninger som ligger innenfor EØS-regelverket i stedet for kun å konkludere med om et gitt tiltak er innenfor eller utenfor regelverket. Det vil ofte være flere måter å nå et gitt mål på, og ESA besitter den kompetansen som er nødvendig for å bidra til å finne løsninger som ligger innenfor regelverket. Det er også en utfordring at politikere skyver ESA foran seg når de avviser mulige tiltak for å løse et gitt problem. Det kunne løses ved at ESA ble gitt kompetanse til å veilede på mer generelt grunnlag når forslag blir fremmet i for eksempel Industrikraftproblematikken. Fellesforbundet mener at Europautredningen bør gjøre en grundig vurdering av ESAs virkemåte.

Arbeidsinnvandring og sosial dumping

Det området der Fellesforbundet har jobbet mest med konsekvensene av EØS-avtalen er arbeidsinnvandring og sosial dumping. Før EU-utvidelsen i 2004 var det små endringer i arbeidsinnvandringen til Norge, og de som kom ble i liten grad utsatt for grov sosial dumping. Useriøse aktører har Norge hatt til alle tider, og de har alltid forsøkt å utnytte den arbeidskraften som har vært tilgjengelig. Men med utvidelsen i 2004 startet en folkevandring Norge ikke var forberedt på. Registreringsordningene var så dårlige at vi ikke kan si hvor mange som kom fra Polen og Baltikum den første perioden. Etter at registreringen ble mer pålitelig ble det registrert rundt 100 000 arbeidsinnvandrere fra disse områdene det første året. Selv om registreringene etter hvert ble mer pålitelige vurderte den polske ambassadøren at det var 120 000 bare fra Polen, noe som illustrerte at heller ikke de registrerte tallene var pålitelige.

Den store pågangen ga oss tydelige indikasjoner på at lovverket i Norge ikke var tilstrekkelig tilpasset situasjonen. Samtidig kom utvidelsen på et tidspunkt hvor Norge opplevde en høykonjunktur og hadde stort behov for arbeidskraft. Dette gjorde det norske arbeidsmarkedet til et eldorado for useriøse aktører. Vi fikk umiddelbart meldinger om til dels grove tilfeller av sosial dumping overfor polske og baltiske arbeidere. I første rekke gjaldt dette såkalte utstasjonerte arbeidstakere. Disse var ikke omfattet av overgangsordningene. Dette kunne skje på grunn av de store forskjellene i lønns- og arbeidsvilkår mellom Norge og de nye EU-landene. Lønnsnivået i disse landene lå typisk på 10 – 15 % av norske lønninger. Samtidig hadde disse landene høy arbeidsledighet, noe som gjorde det svært attraktivt å komme til Norge for å jobbe, selv for lave lønninger og dårlige vilkår. Avhengigheten av lønna gjorde det svært vanskelig å klage på forholdene, og deres historiske forhold til fagbevegelsen i hjemlandet gjorde dem ofte skeptiske til å ta kontakt med oss.

Det finnes ikke noe grunnlag for å påstå at EØS-avtalen er ansvarlig for de problemene som oppsto, men det er heller ingen tvil om at utvidelsen var med å bidra til den store arbeidsinnvandringen til Norge og det økte omfanget av utnyttelse av arbeidstakere som kom i dens kjølvann.

Det man kan slå fast er at utfordringene gjorde det nødvendig å sette inn et krafttak for å bekjempe sosial dumping. I Norge har vi klart å finne løsninger innenfor EØS-avtalens rammer gjennom en rekke lovendringer. Lov om allmenngjøring fra 1994 har i så måte vært et godt og egnet virkemiddel. Norge har benyttet allmenngjøring innen petrokjemiske anlegg på land, i byggfagene, i verftsindustrien og i landbruket. Fellesforbundet konkluderer med at disse tiltakene har vært vellykkede. Selv om det stadig kommer avsløringer av sosial dumping, så viser forskningsrapporter og våre generelle erfaringer at gjennomsnittlige lønninger innenfor de angjeldende bransjene har økt betraktelig slik at avstanden mellom utenlandske og norske arbeidstakere er kraftig redusert.

Loven om allmenngjøring har vært prøvd i ESA, som har konkludert med at loven er innenfor EUs regelverk. Det har gjort loven mer robust, selv om vi fortsatt er på søken etter metoder som vil være enda mer robuste i det norske arbeidsmarkedet.

EUs utstasjoneringsdirektiv har hatt innflytelse på vårt lovverk, og er innarbeidet i Arbeidsmiljølovens § 1-7 med tilhørende forskrift. Forskriften sikrer utstasjonerte arbeidstakere et sett med rettigheter, men lønn er unntatt. Etter Laval-, Rüffert- og Luxembourgdommen kan det synes som om utstasjoneringsdirektivet er redusert fra et minimumsdirektiv til et uttømmende direktiv. Dette er generelt en veldig uheldig utvikling, men har til nå ikke gitt oss de store utfordringene i vår kamp mot sosial dumping i Norge. Stortinget har så langt sørget for en implementering som ikke utfordrer EUs regelverk.

Ut over dette har regjeringen innført en rekke tiltak gjennom handlingsplan 1 og 2 mot sosial dumping. Mange av tiltakene er knyttet opp mot allmenngjøring som påseplikt, innsynsrett og solidaransvar. Andre mer generelle tiltak som styrking av Arbeidstilsynet har også vært viktige.

Fellesforbundets erfaring er at EØS-avtalen så langt ikke har vært til hinder for å sette inn nasjonale tiltak for å forebygge og hindre sosial dumping. Vår konklusjon er derfor at EØS-avtalen er positiv for det norske arbeidsmarkedet. Vi har fått økt tilgang på arbeidskraft og vi har evnet å overbevise politikerne om at det har vært behov for mange tiltak mot sosial dumping som det ellers hadde vært vanskelig å få på plass. Vedtakene er naturligvis også mer robuste når de er prøvet for ESA og eventuelt EFTA-domstolen.

Konsernarbeid

Ansattes medvirkning i konsern er et område som tydelig illustrerer viktigheten av et europeisk samarbeid som det legges til rette for i EØS-avtalen. Over halvparten av norske arbeidstgere er ansatt i konserner, de fleste internasjonale. Demokratiet i arbeidslivet ville bli alvorlig svekket hvis det skulle opphøre ved nasjonalstatens grenser. Direktivet om europeiske samarbeidsutvalg hadde ikke vært mulig uten et EU, og uten EØS-avtalen ville ikke norske ansatte hatt samme rettigheter som sine europeiske kolleger. Direktivet har gjort det mulig å kreve at alle konsern over en viss størrelse skal opprette et samarbeidsutvalg av ansatte i alle EØS-land der konsernet har virksomhet. Selv om bare halvparten av de aktuelle konsernene har europeiske samarbeidsutvalg, så fungerer de fleste av de som eksisterer godt. De gir tillitsvalgte både tilgang til informasjon de ellers ikke ville fått og det gir dem anledning til å knytte verdifulle kontakter.

Europeisk faglig samarbeid

EU legger mye ressurser i å legge til rette for faglig arbeid på europeisk nivå. Det gjelder både det organisatoriske arbeidet i europeiske faglige organisasjoner og den sektorielle sosialdialogen. Fellesforbundets europeiske bransjeføderasjoner er avhengig av mye ressurser til møtelokaler og tolking for å kunne fungere optimalt. Mye av dette dekkes av Kommisjonen og mye hadde vært vanskelig å gjennomføre uten denne støtten. I tillegg har EU lagt mye ressurser både politisk og økonomisk i å gjennomføre den sosiale dialogen. Det er organ der arbeidsgivere og arbeidstakere innen forskjellige bransjer møtes for å diskutere forskjellige problemstillinger og eventuelt forhandle fram europeisk lovgivning. Dette er fora som ikke ville ha hatt tilgang til uten EØS-avtalen. En viktig ulempe i denne sammenheng er at EU betaler for deltakelse fra EU-land, mens det ikke finnes noen tilsvarende mekanisme for EØS-land som står utenfor EU. Dette er en svært betenkelig forskjellsbehandling, men skyldes ikke EØS-avtalen. Avtalen lar oss delta på like politiske vilkår, mens norske myndigheter nekter oss delta på like økonomiske vilkår.

Ellers er det klart at EØS-avtalen har brakt Fellesforbundet tettere inn i det europeiske faglige samarbeidet. Før EØS-avtalen var fulle rettigheter i våre europeiske bransjeføderasjoner i hovedsak forbeholdt fagforbund i EU. Selv etter EØS-avtalen har det vært problematisk å bli vurdert på lik linje med EU-landenes forbund, men etter hvert som EØS-avtalens innhold er gjort kjent for resten av medlemsforbundene, har denne forskjellen blitt borte.

Med vennlig hilsen

Fellesforbundet

Arve Bakke
Forbundsleder

Atle Høie

Kopi til: Landsorganisasjonen i Norge